

Balla Imola – Fodor Emőke

Mezőségi fesztivál – hagyománymentés utolsó órában

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A szamosújvári Téka Alapítvány által szervezett Mezőségi Fesztivál magas szakmai körökben értékelt és számon tartott, mint a mezőségi népművészet legnagyobb bemutatkozási lehetősége. 20 éve szervezzük a régióban élő adatközlő táncosok, zenészek és énekesek találkozóját, lehetőséget biztosítva arra, hogy ezek az emberek találkozzanak és bemutassák az általuk birtokolt hiteles népművészeti értékeket.

Ez a rendezvény kiemelten azoknak és azokról szól, akik még tudatosan vállalják népi értékeiket. Öröm látni azt, ahogy egymással találkozáskor, hogyan szabadul fel belőlük spontán módon mindaz a rejtett tudás, ami a színpadi szereplésen szemérmesebb formákban jelentkezik. Nagyobb részük már szerepelt külföldön is, de általában külön. Itt mindannyian találkozhatnak, itthon. Szerintük fontos az, hogy egymással és a szamosújvári közösséggel, meghívottakkal, fiatalokkal találkozáskor újra megbizonyosodhatnak arról, hogy az, amit ők tudnak, az értékes és nem fog elveszni. A rendezvény és a jó gyakorlat szempontjából is fontos, hogy az a generáció, amelyik még birtokolja, a szervesen elsajátított népművészeti értékeket már kihalóban van. Az „utolsó órában” lehetőséget akarunk teremteni arra, hogy ezt a tudást rögzítsük és bármikor a szakma rendelkezésére bocsássuk. Bár a résztvevők tudását külön-külön már rögzítették, de e találkozó lehetővé teszi azt, hogy 15 mezőségi település értékhordozói egyszerre találkozzanak. Ez a helyzet, a már ismert anyagot minden egyes évben meglepően új adalékokkal gazdagítja.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 40 kilométerre, északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőségi szórvány-magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségekért Díj” valamint a magyar

Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”.

Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történelmi értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva, a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátrányként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépkényerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

I. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket.

2018-ban a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg: XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál; XVIII. Nyári honismereti tábor; XXII. Kaláka tábor Feketelakon; XIX. Őszi Fesztivál; XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál; XIII. Anyanyelvi vetélkedő; XVIII. Betlehemes találkozó; X. Kézműves Tábor, V. Irodalmi Tábor, III. Zenetábor.

II. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodtunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

III. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok” létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

A Téka Alapítvány partnerei a fesztivál szervezésében az évek során a Kallós Zoltán Alapítvány, Archívum Alapítvány és a Kolozs Megyei Népi Alkotások Háza. A projekt résztvevői a környező települések magyar, román és roma anyanyelvű táncosai, zenészei, énekesei, akik évről évre várják ezt az őszi találkozást. Tágabb értelemben a projekt hasznélvezői azok a profi és amatőr néptáncosok, akik tánctudásuk tökéletesítése érdekében minden évben eljönnek a Kárpát- medence minden részéről Szamosújvárra. Fesztiválunk nagy népszerűségnek örvend továbbá a néprajzi gyűjtők

körében, mivel e felvételekről tanult táncokat tovább tanítják, s ezáltal Mezőséget népszerűsítik.

A fesztivál helyszíne a város legnagyobb étterme, ahol együtt szórakozik román és magyar népzene, néptáncot kedvelő ember, átlépve a generációs különbségeket.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A projekt általános célja az erdélyi Mezőség hagyományos népművészeti értékeinek bemutatása és népszerűsítése. Továbbá céljaink, hogy a résztvevők megismerjék, szakmailag rögzítsék és népszerűsítsék a Kis-Szamos mente, Tóvidék és Belső Mezőség még élő népi kultúrájának értékeit. Szeretnénk találkozási lehetőséget biztosítani a különböző falvakban élő népi érték-hordozók számára, lehetőséget biztosítani arra, hogy mint a színpadon, mint a közönséggel levő közvetlen kapcsolat által bemutassák, és átadják tudásuk tartalmát, annak szellemiségét és érzelmi jelentőségét, illetve, hogy a résztvevő fiatalok élő és alkotó valóságként lássák mindazt, amit táncházakban, táncörökön elsajátítanak. Minden évben célunk, hogy újabb, eddig kevésbé ismert adatközlőket kutassunk fel, mutassunk be és rögzítsük a tudásukat.

A Mezőségi fesztivál fő tevékenysége az adatközlők néptánc tudásának bemutatása, mely kezdetben színpadon történt, majd rájöttünk, hogy egy mulatság keretében sokkal felszabadultabban mutatják be táncstudásukat.

Az évek során számos kiegészítő rendezvény színesítette a fesztivált:

- Kiállítások: 1997-ben Brian Johnston fotóművész,
2009-ben Szarka Irén- Életre kelt textíliák
2011- Wagner Ferenc- Mezőségi útirajzok grafikai kiállítás
2012-Györkös Mátyás Albert emlékkiállítás
2013-Maros Mezőségi Művésztelep képzőművészeti kiállítása
2017- "Szabad a madárnok ágról ágra szállni..."- Kallós Zoltán mezőségi fotóinak kiállítása

- Könyvbemutatók:
 - 2011- Kallós Zoltán- Korniss Péter: Adok nektek aranyvesszőt
 - 2012- Hideg Anna néni meséskönyvének bemutatása
 - 2015- Annus néni daloskönyve
 - 2016- Sántha Emőke-Kis pacsirta című könyvének bemutatása
- Előadások:
 - 2000- Harangozó Imre előadása, a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem nyári gyűjtőmunkájának bemutatása
 - 2000- Dinnyés József- megzenésített versek
 - 2003- Lázár Katalin előadása
 - 2009- miskolci Szinvavölgy Néptáncegyüttes előadása
 - 2011- Hideg Anna néni mesét mond a Prücskők játszóházban
 - 2011- Nyáradszeredai Bekecs, budakalászi Lenvirág és Borvirág együttesek fellépése
 - 2014- székelyudvarhelyi Gereben mősora
 - 2015- Kenderkóc együttes lakodalmas mősora
- Egyéb rendezvények:
 - 2011- kézműves és könyvvásár a Téka udvarán
 - 2011- koreográfustalálkozó
 - 2013-a szegedi Tudományegyetem diákjainak Choeomundus programja (előadás, angol nyelvű konferencia)

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

Nem formális tanulási színtérként fogható fel a felnőtt néptáncoktatás egyik módszere, helyszínen megtapasztalni a Mezőségi multság ízét. Kulturális tudatosság kompetenciájuk fejleszti, büszkéek a mezőségi kultúrára.

Kulturális tanulási helyszín, interaktívan sajátítják el a tánclépéseket, népdalokat, csujjogásokat.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

A jó gyakorlat területi hatóköre Mezőség. Erdély három megyéjét foglalja magába, Kolozs, Beszterce, Maros. Nincs központi városa, a városok a tájegység peremén helyezkednek el, gazdasági elszívó erővel rendelkeznek. Gazdasági, de főleg infrastrukturális elmaradottsága miatt még mindig él a stigmatizáló "Holt tenger" megítélés, de ennek „köszönhető” a hagyományok konzerválódása is.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A fesztivál szervezői a Téka Alapítvány szakemberei, valamint a régi táncosokból összeállt operatív munkacsoport, akik személyes kapcsolatok által szólítják meg az adatközlőket. A fesztivál napján a néptánc csoport tagjaiból álló önkéntesek segítik munkájukat.

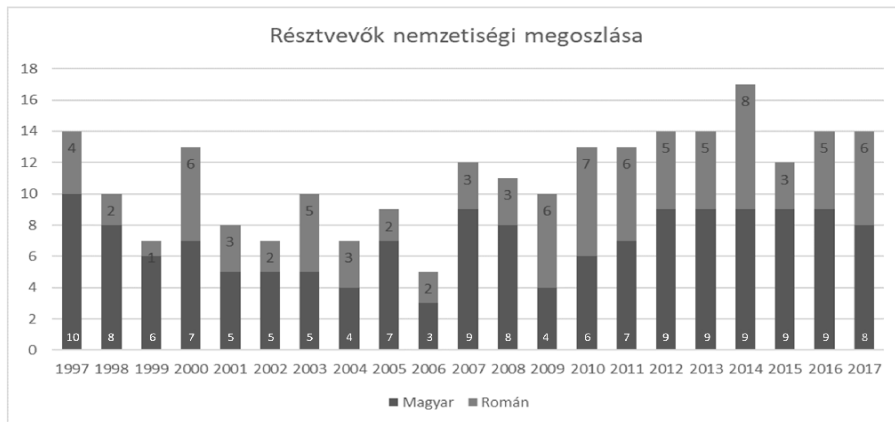
Az anyagi háttérrel pályázati forrásokból biztosítják, úgy magyarországi, mint romániai szervezetek által, valamint Románia kormányának Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala is támogatja fesztiválunkat.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A fesztivál sikere abban is mérhető, hogy évről évre egyre több résztvevővel számolnak, a helyi szállásokat már egyik évről a másikra lefoglalják, az adatközlők szívesen térnek vissza házi készítésű süteményekkel és pánkókkal kedveskedve egymásnak. Hosszútávon, Mezőség a köztudatban már nem elmaradott sáros vidékként jelenik meg, hanem népi kultúrája által presztízsre tett szert, egyre több profi és amatőr táncegyüttes koreográfiájában kap teret a mezőségi népzene.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

38 település vonult fel mostanig a fesztiválon Kezdetben 20–25 % román faluból érkezett, mostanra ez az arány közelít az 50 %-hoz.

A fesztivál szervezésének egyik kihívása kezdettől fogva az volt, hogy évről évre egyre kevesebb adatközlő tud eleget tenni a meghívásnak egészségügyi okok miatt, viszont több település önszerveződés következtében fiatalabb generációkkal is jeltetkezik, és fesztiválunk Mezőségi Találkozóvá nővi ki magát.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A sok földrajzi területen megvalósítható gyakorlat egyediként indult a maga nemében. Szervezésében aktívan veszünk részt kezdettől fogva. Ez a jó gyakorlat adaptálható olyan néprajzi területeken, ahol élnek még olyan „népi adathordozók” helyi értékörzők, akik átadhatják tánc tudásukat, népdal repertoárunkat és élettapasztalatukat fiatalabb generációk számára.

Hozzájárul a magyar identitás és a lokálpatriotizmus erősítéséhez, egy jó lehetőség a néprajzi tájegység népszerűsítésére.

Olyan kulturált találkozási lehetőséget biztosít a kistérség településeinek képviselői számára, amely magába rejti a további együttműködések lehetőségét. 2018-ban XXII. alkalommal kerül megrendezésre, 19 falu, körülbelül 200 adatközlőjére számítunk.